

Metanoia Instituutin ja Organisaatiodynamiikka FINOD ry.:n yhteistyössä OPUS-organisaation kanssa järjestämä kansainvälinen **Listening Post** –seminaari *”Missä mennään? Miten me suomalaiset voimme?”* Järvenpää 12.1.2011

Convenors Maija-Leena Setälä, Leila Keski-Luopa, Esko Klemelä, Marianne Tensing
Senior Advisor Harri Hyyppä
Osallistujia 14

Finland Report

The sharing of preoccupations and experiences

Kokemuksissa nousi voimakkaasti esiin nykyihmisen avuttomuus, voimattomuus ja kyvyttömyys toteuttaa omia itselleen tarpeellisia ja välttämättömiäkin tarpeita ja ihanteita massiivisten organisaatioiden, monimutkaisen tiedonkulun, ja yksilöstä etäällä olevien poliittisten päätösten yhteiskunnassa.

Identification of major themes,

Teema 1. Huoli huolehtimisesta - pystynkö pitämään huolta itsestäni ja voinko luottaa siihen että minusta huolehditaan

Tuotiin esiin kertomuksia ihmisen pelosta vanhuuden tuoman avuttomuuden, osattomuuden, voimattomuuden ja yksinäisyyden edessä. Entäs jos en pärjääkään, osaakkaan olla yhteydessä nopeasti muuttuvaan kasvottomaan virtuaaliseen järjestelmään. Kuka minua kuuntelee, kenelle voisin kertoa olostani? Miten minulle käy, kuka minua hoitaa? Tuleeko minusta jätettä, mihin jätteet joutuvat? Kerrottiin peloista ja ahdistuksesta tulevaisuuden edessä, kun ei ole tietoa siitä, kuka pitää minusta huolta eikä kukaan näytä ottavan vastuuta huolenpidosta. Lapsilla on vanhemmat, mutta kuka on vanhuksen "isä/äiti", kasvoton järjestelmäkö ja voiko siihen luottaa.

Internetin aikakausi on merkinnyt persoonakohtaisen kasvotusten tapahtuvan vuorovaikutuksen vähentymistä ja korvautumista verkkoyhteyksillä, joissa sanat ovat ainoa tapa välittää informaatiota ruumiin kielen jäädessä pois käytöstä. Kun aito kontakti toiseen ihmiseen tulee vaikeaksi, ihminen kokee olevansa sisäisesti yksin. Vuorovaikutus jää näennäiseksi, ohueksi ja pinnalliseksi.

Teema 2. Vieraannuttavat kielipelit - virtuaalitodellisuus operoi rationaaleilla sanoilla ja kuvilla, vuorovaikutteinen ja kokemuksellinen ilmaisu kuihtuu

Koska samoilla sanoilla on eri ihmisille erilainen merkitys, verkossa tapahtuva informaation kierrätys merkitsee myös merkitysten kierrätystä niin että nekin muuntuvat yhteisessä kulttuurisessa virrassa. Kun kokemuksellinen kieli vähenee, abstraktista rationaalisesta maailmasta peräisin olevat "kielipelit" korvaavat sen, sekoittuvat toisiinsa ja valtaavat informaatiokanavat. Se maailma, johon yksittäinen ihminen näiden kielipelien välityksellä joutuu, tuntuu elämälle vieraalta.

Internet ja sosiaalinen media on muuttanut ihmisen elämää radikaalilla tavalla. Sen mukana (lähes) kaikki informaatio on (lähes) kaikkien saatavilla ja vapaasti käytettävissä. Tieto maailman tapahtumista päivittyy reaaliaikaisesti. Näiden elementtien tarjoamilla mahdollisuuksillaan internet kiehtoo ja imee puoleensa. Se antaa paljon uusia mahdollisuuksia. Mutta se tuo mukanaan myös riskejä, jotka tulevat kohdattavaksi paljon pidemmällä viiveellä, koska niitä ei ole helppo tiedostaa. Riskit tuntuvat koskettavan ihmisen keskeisiä perustarpeita, jotka aiemmin ovat toteutuneet ikään kuin itsestäänselvyyksinä: a) tarve luottaa siihen, että elämä on ennustettavaa, b) tarve voida tehdä omia valintoja ja tarve saada relevanttia tietoa valintojensa pohjaksi, c) tarve saada riittävästi aikaa "sulattaa" ja prosessoida informaatiota omassa mielessään sekä d) tarve saada huolenpitoa ja suojaa silloin kun omat voimat pettäväät. - Osallistujat kuvasivat tyypillisiä emotionaalisia tilojaan termeillä ahdistus, vieraantuminen, voimattomuus, ärtymys, ilottomuus. Myönteisempiä tunnevirityksiä syntyi vasta yhteisen kokemusten jakamisen myötä.

Teema 3. Yksilön avuttomuus tehdä itseä koskevia valintoja ja luottaa omaan kykyynsä ohjata elämäänsä

Vaikka informaatiota on tarjolla rajattomasti, yksilön on vaikea löytää siitä sellaista, mitä hän tarvitsisi valintojensa perustaksi. Elääkseen hänen on kuitenkin pakko tehdä koko ajan valintoja: Jos hän haluaisi syödä puhdasta ruokaa, hän ei kykene kuin pieneltä osin itse sitä varmistamaan. Hänen on pakko luottaa muiden (kasvottomien ihmisten) jo tekemiin valintoihin. Hän joutuu vieraiden ihmisten "armoille".

Ihminen ei voi enää luottaa siihen, että hän kykenisi suoraan aikaisempaan kokemukseensa nojautuen tekemään nykytilanteesta luotettavia päätelmiä tulevaisuuden suunnasta. Historiallisella tiedolla ei näin ollen enää ole samaa arvoa valintojen perustaksi kuin lineaarisesti etenevässä kehityksen kulussa on ollut. Valinnat tulevaisuuden rakentamiseksi olisi nyt kyettävä löytämään käsillä olevasta informaatiosta. Mutta osa siitä on runsaudesta huolimatta vaikeasti saatavissa (esimerkiksi tieto ruuan puhtaudesta) ja jo informaation runsaus edellyttäisi mahdollisuutta pysähtyä analysoimaan sitä. Hektisyys merkitsee, että aikaa siihen ei ole. Ihminen joutuu mahdottomaan tilanteeseen: hänen on pakko tehdä nopeita päätöksiä ilman että hän voi ennustaa, mitä niistä seuraa.

Ihminen kokee avuttomuuden tunnetta huomattessaan, että hän ei kykene tekemään sellaisia päätöksiä, joiden perusteella hän voi luottaa siihen, että ne tuovat tullessaan jotakin hyvää. Se on sekä nöyryyttävä että pelottava kokemus etenkin aikuiselle, joka on luottanut siihen, että hän kykenee hallitsemaan omaan elämäänsä: Hänen on pakko luottaa toisten jo tekemiin päätöksiin.

Auktoriteetteja guruja ei kuitenkaan enää ole. Huomatessaan, että toiset ihmiset ovat samassa tilanteessa eli heilläkään ei ole parempaa tietoa elämänsä ohjaamiseen, ihminen joutuu sen tosiasian eteen, että hän ei voi luottaa itseensä, mutta ei myöskään toisiin ihmisiin. Varsinkaan kun kokemus tästä hetkestä voi eri ihmisille erilainen! Jos toinen "ratsastaa aallon harjalla", hän kokee huikeita hetkiä. Hän ei välttämättä huomaa, että toinen on samaan aikaan vieressä vaarassa hukkoa saman aallon pyyhkäistessä hänen ylitseen.

Analysis and hypothesis

Hypoteesi 1.

Elämä tässä hektisessä ajassa näyttää merkitsevä riskiä, että ihmisessä itsessään tapahtuu muutoksia, jotka vaikeuttavat kontaktin luomista toiseen ihmiseen. Samanaikaisesti ja samaan suuntaan vaikuttavat myös ulkoiset tekijät, kun palvelualueiden henkilökohtaiset kontaktit on korvattu teknisillä laitteilla ja kokonaisilla järjestelmillä. Kun ulkoiset ja sisäiset tekijät vahvistavat toisiaan, ihmiset eivät kykene vastaamaan toistensa hätään silloinkaan, kun siihen olisi periaatteessa halu.

Ihminen on vaarassa vieraantua toisesta ihmisestä ja samalla omasta ihmisyydestään. Sillä hetkellä kun hän tunnistaa tuon vaaran, hänet valtaa kauhu.

Hypoteesi 2.

Yhteiskunnan turbulenssissa muutosprosessissa mukana pysyminen "hinnalla millä hyvänsä" on ymmärrettävissä sisäisenä pakkona suojautua yksin jäämisen tuottamalta kauhun kokemiselta, psykologiselta kuolemalta. Voidakseen ylipäättänsä olla yhteydessä toisiin ihmisiin, yksittäisellä ihmisellä ei juuri ole varaa tehdä muuta valintaa kuin valita ollako tässä mukana vai ei. Jos hänellä ei ole uskallusta tai henkilökohtaisia voimavaroja riittävästi jättäytyäkseen tämän ulkopuolelle, hän on hyväksyttävä se tapa ja ne ehdot, joilla jonkinlaiset yhteydet ovat mahdollisia.

Ollessaan ajan virrassa mukana hän on vaarassa sokeutua sille, mikä on aidosti häntä itseään ja mikä on ulkopuolisen maailman vaikutusta hänessä. Ja voidakseen olla puheyhteydessä toisiin hänen on käytettävä sitä kieltä mitä toisetkin käyttävät. Yhteisön pahoinvointi, ja yksilöiden kokemus ihmisten välisestä etäisyydestä, suojattomuudesta ja erilaisten "voimien" armoilla olemisesta on luomassa psykologista lohkoutumista, joka entisestään vaikeuttaa yksilön itseymmärrystä ja yhteistyötä yhteisöllisellä tasolla

Hypoteesi 3.

Yksilö pyrkii suojautumaan syyllisyyttä ja sen tuomaa kauhua vastaan kieltämällä. Kun ihminen koko ajan on jollakin tasolla tietoinen siitä, että myös hän itse omilla valinnoillaan, tekemisillään ja tekemättä jättämisillään on ylläpitämässä sellaista yhteiskuntaa, jossa tuotetaan kärsimystä ja hätää toisille, hän kieltämällä sen puolen voi lohkoa syyllisyyden pois itsestään.